УДК 811.162.1:811:811.161.2]’373.231]:37.091.3 **І. Ю. Шкіцька**

ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПОЛЬСЬКИХ І УКРАЇНСЬКИХ ВЛАСНИХ ІМЕН: ЛІНГВОДИДАКТИЧНИЙ АСПЕКТ

Статтю присвячено аналізу функціонування власних імен у польській та українській мовах крізь призму лінгводидактики. Особливу увагу приділено зіставленню повних і скорочених форм імен, їхньому фонетичному та морфологічному оформленню, а також наслідкам неправильного вживання чи вимови імен. Проаналізовано методичні прийоми й форми роботи з власними іменами під час викладання польської/української мови як іноземної: вправи на вимову, використання порівняльних таблиць та аудіозаписів, пояснення культурних відмінностей, формування міжкультурної чутливості студентів. Показано, що завдання на зіставлення польських та українських відповідників власних імен сприяють розвитку навичок порівняння, усвідомленню культурних особливостей та уникненню міжмовної інтерференції. Окреслено значення антропонімів як культурних маркерів, що відображають історію, традиції та соціальні зміни, а також їхню роль у формуванні комунікативної компетентності студентів.

Ключові слова: *антропонімія, власні імена, польська мова, українська мова, лінгводидактика, міжмовна інтерференція, міжкультурна комунікація.*

Shkitska, I. Comparative Characteristics of Polish and Ukrainian Proper Names: a Linguodidactic Aspect. *Proper names constitute an essential element of the linguistic system and cultural identity. The correct use of these concepts within the educational process is significant for the development of students’ intercultural competence. Despite considerable scholarly achievements in the field of Polish and Ukrainian onomastics, the issue of comparing Polish and Ukrainian proper names in the linguodidactic dimension remains relevant, as anthroponyms often serve as a source of cross-linguistic interference and communicative misunderstandings.*

The author analyses the functioning of proper names in Polish and Ukrainian, identifies and systematises both full and shortened forms, and their phonetic, morphological, and semantic features that pose difficulties for Ukrainians studying Polish. The article demonstrates cultural differences in the use of the vocative case, diminutive forms, and models of address, and emphasises the significance of anthroponyms as cultural markers in language teaching.

The purpose of this article is to conduct a comparative analysis of Polish and Ukrainian proper names from a linguodidactic perspective, identifying common and distinctive features in their use and outlining methodological approaches to working with anthroponyms in the educational process.

https://doi.org/10.34142/23127546.2026.64.12

The article identifies systemic differences in the functioning of proper names in Polish and Ukrainian. In particular, it highlights the extensive use in Polish tradition of shortened and diminutive forms of proper names (e.g., Wojciech – Wojtek, Witold – Witek, Jakub – Kuba), whereas in Ukrainian such forms are less widespread, follow different word-formation models, and are characteristic primarily of informal communication.

The author demonstrates the differing status of the vocative case in the two languages under comparison: in Polish, it is frequently replaced by the nominative, whereas in Ukrainian it retains normative significance. The article also outlines phenomena of cross-linguistic interference – ranging from homonymic coincidences to differences in stress and morphological representation – which may cause communicative difficulties. This enabled the author to determine effective didactic techniques for overcoming such challenges, including exercises in articulation and stress, work with shortened and diminutive forms, explanations of the cultural consequences of incorrect pronunciation, and the use of comparative tables and role-play activities to foster students' intercultural competence.

The study confirms the importance of a systematic analysis of proper names in a comparative aspect for the formation of students' intercultural competence. The use of anthroponyms as teaching material contributes to the development of skills of comparison, the awareness of cultural differences, and the enhancement of communicative culture. Further research in this field is promising for the creation of new teaching and methodological materials that integrate the onomastic component into the teaching of Polish and Ukrainian as foreign languages.

***Keywords**: anthroponymy, proper names, Polish language, Ukrainian language, linguodidactics, cross-linguistic interference, intercultural communication.*

Вступ

Система власних імен є важливим компонентом мовної картини світу, оскільки відображає культурні традиції, історичні процеси та соціальні цінності певного народу. Попри географічну близькість Польщі й України і їхнє спільне історико-культурне минуле польська та українська антропонімія мають низку відмінностей і подібностей, що становить значний інтерес для лінгводидактики. Власні імена не лише виконують номінативну функцію, а й слугують засобом формування мовної компетентності, міжкультурної комунікації та розвитку особистості.

У сучасних умовах інтеграції освітніх систем і активізації міжнародних контактів постає потреба в порівняльному аналізі польських та українських власних імен з огляду на їх дидактичний потенціал. Такий підхід дає змогу виявити спільні та відмінні риси в структурі,

семантиці та функціонуванні антропонімів, а також окреслити можливості їх використання в навчанні іноземних мов, формуванні міжкультурної компетентності та розвитку критичного мислення студентів.

Історія формування антропонімічних систем польської та української мов нерозривно пов'язана з культурними, соціальними та освітніми процесами, що відбувалися протягом століть. Власні імена завжди були носіями національної ідентичності, відображали традиції, релігійні впливи та міжкультурні контакти. У польській традиції значну роль відіграли християнські імена латинського та грецького походження, які поступово інтегрувалися в слов'янське мовне середовище. В українській антропонімії, поряд із християнськими, зберігалися питомо слов'янські імена, що відображали духовну культуру та світогляд народу.

Як об'єкт лінгвістичного аналізу власні імена перебувають у фокусі уваги багатьох мовознавців. У польській та українській традиції вони досліджуються в межах ономастики, що сформувалася як окрема галузь у другій половині XX ст. В українській лінгвістиці важливий внесок у розвиток ономастики зробив Олександр Супрун, праці якого присвячені історії та функціонуванню українських антропонімів у культурному контексті (Супрун, 2009).

Святослав Вербич зосередив увагу на аналізі антропонімії як джерела мовно-історичної інформації та на проблемах функціонування власних назв у сучасній комунікації. У своїх працях він досліджує етимологію слов'янських імен, їхні регіональні особливості та культурні чинники вибору, а також окреслює перспективи розвитку ономастичної лексикографії, наголошуючи на потребі створення сучасних словників власних назв (Вербич, 1997; Вербич, 2011). У польській ономастиці варто згадати фундаментальні праці Марії Малец, у яких систематизовано історію та етимологію польських імен (Malec, 1994; Malec, 2001).

Міжкультурний аспект вивчення антропонімів висвітлюється в працях Ірини Желєзняк, яка досліджує функціонування українських і польських імен у контексті міжмовної інтерференції та культурної комунікації (Желєзняк, 2011).

Вікторія Соприкіна здійснила огляд історії та сучасного стану дослідження української антропонімії, окресливши основні напрями

розвитку цієї науки – від історико-етимологічних студій до аналізу функціонування офіційних та неофіційних форм імен у сучасній комунікації. Авторка підкреслює значення антропонімів як джерела етнолінгвістичної інформації, звертає увагу на проблеми лексикографічного опису власних назв і визначає перспективи подальших досліджень у цій галузі (Соприкіна, 2018).

Проте, незважаючи на значний доробок українських і польських учених, які досліджували антропонімію в діахронії та синхронії, актуальними залишаються праці, що висвітлюють функціонування власних імен крізь призму міжкультурної комунікації та методики викладання іноземних мов.

Актуальність нашої наукової розвідки зумовлена її відповідністю запитам сучасного суспільства і тенденціям розвитку порівняльного мовознавства та методики навчання іноземних мов; у цьому контексті **метою** постає здійснення порівняльної характеристики польських і українських власних імен крізь призму лінгводидактики, яка може бути реалізована шляхом виконання таких **завдань**, як з'ясування їхньої ролі у вивченні польської / української мови як іноземної та окреслення перспектив інтеграції ономастичних знань у практику викладання.

Методи дослідження

Для висвітлення лінгводидактичного аспекту функціонування власних імен у польській та українській мовах було застосовано комплекс взаємодоповнювальних методів дослідження. ***Описовий метод*** став основою для фіксації та характеристики антропонімічних явищ, що репрезентують особливості польської та української мовних традицій. За його допомогою було визначено специфіку вимови, наголосу, морфологічних форм імен, а також зібрано приклади їхніх скорочених і пестливих варіантів. Цей метод дав змогу створити загальну картину функціонування власних імен у двох мовах. ***Класифікаційний метод*** використовувався для систематизації та групування виявлених явищ: фонетичних відмінностей, моделей утворення скорочених форм, особливостей уживання кличного відмінка в польській і українській мовах. ***Метод синтезу*** застосовувався на етапі узагальнення отриманих даних і формування висновків. За його допомогою об'єднано результати аналізу різних мовних рівнів

(фонетика, морфологія, словотвір, прагматика) у цілісну картину, що ілюструє міжкультурні відмінності у використанні власних імен. ***Методи аналізу*** (семантичний, структурний, компонентний, кількісний і порівняльний) стали підставою для глибокого осмислення зібраного матеріалу. ***Семантичний аналіз*** дозволив з'ясувати значення та відтінки значень скорочених і пестливих форм власних імен, а також їхнє емоційне забарвлення. ***Структурний аналіз***, включаючи компонентний, застосовувався для поділу імен на складники та вивчення взаємозв'язків між ними. ***Кількісний аналіз*** використано для визначення частотності вживання певних форм у сучасній польській та українській комунікації, що дало змогу оцінити тенденції занепаду чи збереження окремих граматичних категорій, зокрема кличного відмінка. ***Порівняльний аналіз*** був ключовим для зіставлення польських та українських форм імен, їхніх скорочених варіантів і нормативних моделей. Цей метод дав змогу продемонструвати подібності й відмінності, а також виявити потенційні джерела міжмовної інтерференції.

Матеріалом роботи слугували тексти підручників із польської та української мов як іноземних і словники власних імен (Rymut, 1995; Скрипник, Дзятківська, 1996; Ісат, 2005). Додатковим джерелом стали тексти автентичної комунікації – приватні повідомлення, уривки художніх творів і матеріали соціальних мереж, що відображають реальне функціонування скорочених і пестливих форм імен, а також уживання кличного відмінка в польській і українській мовах.

Виклад основного матеріалу

Власні імена є одним із найважливіших елементів мовної системи, адже вони не лише виконують номінативну функцію, а й мають потужний соціокультурний і комунікативний потенціал. У різних культурах існують свої традиції вживання власних імен, що формують правила мовного етикету та визначають особливості міжособистісної взаємодії.

Дейл Карнегі наголошував: *«Ім'я людини – це найсолодший і найважливіший для неї звук будь-якою мовою»* (Карнегі, 2017: 92). Ця думка підкреслює універсальну значущість власних імен у спілкуванні. Неправильне називання чи використання невідповідної форми імені може стати конфліктогенним чинником, що призводить

до погіршення стосунків, виникнення сварок і непорозумінь. Саме тому питання правильного вживання імен набуває особливої ваги в лінгводидактичному аспекті, де йдеться про формування міжкультурної компетентності та розвиток мовної особистості.

У польській та українській антропонімії простежуються як спільні риси, зумовлені історичними контактами та географічною близькістю, так і відмінності, що відображають специфіку культурних традицій. Наприклад, у польській практиці поширене використання зменшено-пестливих форм імен, що виходить за межі неформального спілкування, тоді як в українській культурі такі форми часто мають чітке емоційне забарвлення і сигналізують про ступінь близькості між мовцями.

Для українців польські пестливі форми імен на зразок *Irka, Lidka, Ewka, Nitka* часто звучать грубо й фамільярно, тоді як у польській культурі вони сприймаються як засіб зменшення соціальної дистанції, вияв приязні та дружнього ставлення. Це свідчить про різні культурні моделі інтерпретації зменшено-пестливих форм: у польському мовному середовищі вони є маркером позитивної емоційності, тоді як в українському – можуть асоціюватися з надмірною фамільярністю.

Водночас деякі форми українських імен можуть викликати небажані асоціації у поляків через фонетичні збіги зі словами польської мови. Так, скорочена форма імені *Тетяна – Таня* співзвучна з польським прикметником жіночого роду *tania*, що означає «дешева». Подібні випадки демонструють, наскільки важливим є врахування міжмовних омонімів та асоціативних полів у міжкультурній комунікації.

Навіть серед імен, які є спільними для обох культур, простежуються істотні відмінності. Наприклад:

Aleksander – ***Олександр***: польська форма *Aleksander* зберігає латинське закінчення ***-er,*** типове для польської антропонімії, а в українській мові ім'я *Олександр* має закінчення ***-р*** без додаткового суфікса. Крім того, польська традиція зберігає латинське *A*, тоді як українська адаптує його як *О*.

Aleksy – ***Олексій***: польська форма *Aleksy* має закінчення ***-y***, що є характерним для польської антропонімії та відображає традицію використання голосного ***y*** у фінальній позиції, тоді як українська форма *Олексій* закінчується на ***-ій***. До того ж ця пара імен також засвідчує

різницю в початкових голосних, що відображає різні історичні шляхи адаптації цього імені.

Dawid* – *Давид: відмінність полягає у м'якій / твердій вимові ***w* / *в***, а також у наголосі: в українській традиції він падає на другий склад, тоді як у польській – на перший.

Dymitr* – *Дмитро: польська форма *Dymitr* зберігає архаїчне закінчення ***-tr***, що походить від грецького *Dēmētrios*, тоді як українська форма закінчується на ***-о***.

Ignacy* – *Гнат: польське *Ignacy* походить від латинського *Ignatius* і має закінчення ***-у***, а українська форма *Гнат* є скороченою адаптацією цього імені відповідно до української фонетичної традиції. Початковий приголосний також різниться: у польській формі використовується *I*, а в українській – *Г*.

Konstancy* – *Костянтин: польська форма *Konstancy* має закінчення ***-у*** та відображає латинське походження імені (*Constantius*), тоді як українська форма *Костянтин* закінчується на ***-ин***.

Marek* – *Марко: у польській мові ім'я *Marek* має закінчення ***-ek***, характерне для польської антропонімії, натомість українське *Марко* – ***-о***. Крім того, наголос у польській формі падає на перший склад (*Márek*), а в українській **–** на другий (*Маркó*).

Mateusz* – *Матвій: польська форма містить характерний суфікс ***-usz***, не використовуваний в українській традиції.

Piotr* – *Петро: польська форма має іншу морфологічну структуру. У парах ***Paweł* – *Павло*, *Michał* – *Михайло*** спостерігаємо відмінність у закінченнях і фонетичній реалізації.

Władimierz* – *Володимир: польська форма *Władimierz* містить характерну для польської фонетики літеру ***ł***, що передає лабіалізований апроксимант [w], тоді як українська форма *Володимир* має тверде [л] і відображає характерне для української мови явище повноголосся ***(-оло-).*** Крім того, польське закінчення ***-mierz*** продовжує давню слов'янську традицію іменотворення, а українська форма закінчується на -мир, що відповідає українській морфології та семантиці «мир, спокій».

Пара імен ***Irena* – *Ірина*** репрезентує різницю у фонетичному оформленні. Хоча обидві форми ***Małgorzata* – *Маргарита*** мають спільне походження, польський варіант *Małgorzata* значно відрізняється від українського *Маргарита* як у фонетичному плані (наявність

ł і специфічне звучання ***rz***), так і у графічному оформленні. Такі приклади підтверджують, що навіть за наявності спільної християнської традиції іменування та запозичення з біблійних джерел, кожна культура виробила власні мовні моделі адаптації.

З огляду на міжкультурні відмінності у вимові та сприйнятті власних імен, викладачі польської та української мов як іноземних повинні приділяти особливу увагу тим формам, що викликають труднощі у фонетичній реалізації. Адже неправильна вимова імені може не лише спотворити його звучання, а й створити комунікативний бар'єр або навіть образливу ситуацію. Наприклад:

Andrzej – Андрій: у польській мові ім'я *Andrzej* має специфічне закінчення ***-ej,*** яке реалізується як дифтонг [ej] ([ˈan.dʐej]), тоді як українська форма *Андрій* закінчується на ***-ій*** ([anˈdrij]), що відповідає українському фонетичному стандарту. Крім того, польський звук *rz* передає шипляче [ʐ], тоді як в українській формі використовується послідовність [drj]. Наголос у польській формі падає на перший склад (*Ándrzej* [ˈan.dʐej]), а в українській – на другий (*Андрíй* [anˈdrij]). Це створює різницю в звучанні та сприйнятті, особливо для студентів-початківців, які часто плутають польське ***rz*** з українським ***р***.

Genyk – Геник: у польській мові звук *g* вимовляється як [g] із виразною задньоязиковою артикуляцією, тоді як ненормативною є вимова горлового [ɦ], властива українській фонетиці.

Ewa – Єва: польська форма *Ewa* вимовляється твердо як [ˈɛ.va], ненормативною є вимова цього імені з м'яким протетичним [je] → [ˈje.va].

Maria – Марія: польське *Maria* нормативно вимовляється як [ˈma.ri.a] з виразним поділом на склади, на відміну від ненормативної редукованої м'якої вимови [ˈmarʲa], що виникає внаслідок палаталізації приголосного [r] та злиття складів, типових для української фонетичної системи.

Anastazja – Анастасія: польська форма *Anastazja* має дзвінкий [z] → [a.nasˈta.zja]. Вимова цього імені із заміною [z] на глухий [s] є ненормативною. Уваги також потребують пари імен ***Teresa – Тереза*** (пор.: [tɛˈrɛ.sa] – [tɛˈrɛ.za]), ***Alicja – Аліса*** **(пор.:** [aˈlit͡sja] – [aˈlisa]), у яких простежується різниця між польською та українською вимовою.

Halina – Галина: польська форма *Halina* вимовляється з твердим [h] → [haˈli.na], тоді як українська *Галина* має гортанний [ɦ] → [ɦaˈlɪ.na].

Zofja* – *Софія: польська форма *Zofja* вимовляється як [ˈzɔf.ja], де *j* позначає звук [j], тоді як українська форма *Софія* має закінчення ***-ія*** та м'яку вимову [sɔˈfija]. Крім того, наголос у польській формі падає на перший склад, а в українській – на другий.

Викладачі повинні не лише пояснювати студентам правильні артикуляційні норми, а й звертати увагу на потенційні міжмовні інтерференції. З методичного погляду це означає:

- необхідність включення спеціальних вправ на вимову власних імен;
- використання порівняльних таблиць та аудіозаписів для демонстрації відмінностей у вимові імен у польській та українській мовах;
- пояснення культурних наслідків неправильної вимови (наприклад, сприйняття як фамільярності чи грубості);
- формування в студентів міжкультурної чутливості для уникнення непорозумінь у спілкуванні.

Цікавими і корисними є завдання знайти польські відповідники українських імен і навпаки, що сприяє розширенню словникового запасу, розвитку навичок зіставлення та усвідомленню культурних відмінностей.

Під час занять із польської мови як іноземної варто звертати особливу увагу на власні імена, які не є характерними для української культури та можуть викликати труднощі в сприйнятті й запам'ятовуванні. До таких належать: **чол.:** *Czesław, Franciszek, Henryk, Jacek, Kacper, Karol, Łukasz, Sewerin, Wojciech* і под.; **жін.:** *Agnieszka, Grażyna, Dorota, Izabela, Jolanta, Kinga, Mariola, Maryla, Monika, Paulina, Sylwia, Urszula, Wiesława* та ін. Для українськомовних студентів ці імена часто звучать незвично через специфічну фонетику (наявність звуків *ł i l*, поєднання приголосних), а також через відсутність аналогів у рідній культурі.

На початковому етапі вивчення польської мови як іноземної корисними є вправи, що допомагають розрізняти власні імена серед інших лексичних одиниць. Наприклад, можна запропонувати студентам завдання, у яких із переліку імен, прізвищ, географічних назв та іншого виду номінацій потрібно вибрати лише імена (див. наприклад (Małolepsza, & Szymkiewicz, 2022, с. 12)). Такі вправи сприяють:

- розвитку навичок розпізнавання антропонімів у польському мовному контексті;

• формуванню фонетичної чутливості до специфічних звуків польської мови;

• закріпленню знань про польську антропонімію;

• підвищенню мотивації через практичне застосування мовного матеріалу.

Дидактично доцільним є також використання інтерактивних таких методів:

а) картки з іменами (flashcards), що вчать співвідносити написання слів та їхню вимову;

б) аудіозавдання на тренування правильної артикуляції складних для іноземців звуків (*ł, l, ą, ć, ę, cz, ź, ż*);

в) рольові ігри, у яких здобувачі освіти представляються польською / українською мовою, моделюючи живе мовне середовище;

г) порівняльні таблиці, де зіставляються польські та українські імена, що мають спільне походження, але різну форму (*Dorota – Дарія, Łukasz – Лука*).

Чималі труднощі у вивченні польської мови як іноземної пов'язані з розшифруванням скорочених і пестливих форм власних імен. Для українськомовних студентів вони часто є непрозорими, адже в українській культурі скорочення імен мають інші моделі утворення та інші емоційні відтінки. Польські форми можуть виглядати незвичними, а іноді навіть викликати бар'єри у сприйнятті через відсутність аналогів у рідній мовній системі.

З огляду на це доцільно пропонувати вправи, спрямовані на: а) утворення скорочених форм від повних імен; б) відновлення повних форм із пестливих чи скорочених варіантів; в) зіставлення українських і польських моделей утворення зменшено-пестливих форм; г) аналіз семантичних та емоційних відтінків скорочених імен у різних культурах.

Особливо складними для українців є такі пари: чол.: *Dariusz – Darek, Jakub – Kuba, Jerzy – Jurek, Kamil – Kamek, Krzysztof – Krysiek, Tadeusz – Tadek, Tomasz – Tomek, Witold – Witek, Zbigniew – Zby*szek; жін.: *Agnieszka – Aga, Barbara – Basia, Bronisława – Bronka / Bronia, Jolanta – Jola, Karolina – Karola, Małgorzata – Gosia / Gośka, Małga, Wiesława – Wiesia, Zuzanna – Zuzia / Zuza.* Ці приклади демонструють, що скорочені форми не завжди утворюються за прозорими правилами, а часто мають історично закріплені варіанти, які необхідно засвоювати як окремі одиниці.

Ефективному засвоєнню скорочених форм імен сприятимуть такі дидактичні прийоми:

- ***таблиці відповідностей*** (повна форма ↔ скорочена форма), які студенти заповнюють самостійно;
- ***асоціативні вправи*** – завдання на співвіднесення імені з образом чи ситуацією, що допомагає запам'ятати його варіант;
- ***рольові ігри***, що передбачають використання повних і скорочених форм імен у різних комунікативних ситуаціях (офіційне звертання, дружнє спілкування, сімейний контекст);
- ***порівняльний аналіз*** українських і польських скорочених форм, який дає змогу побачити культурні відмінності у вираженні приязні чи фамільярності.

Важливо підкреслювати, що іноді власні імена можуть мати подібні форми, проте належати до різних повних варіантів. Наприклад, *Aneta* не є скороченням від *Anna*, а становить окреме ім'я. Це створює додаткові труднощі для студентів, адже вони повинні навчитися розрізняти, коли коротка форма є самостійним ім'ям, а коли – лише варіантом іншого. Особливо показовим є випадок із формою *Kasia*: за нею може «ховатися» як *Katarzyna*, так і *Kazimiera*. Подібні приклади демонструють, що короткі форми не завжди мають однозначну відповідність, і тому їх потрібно засвоювати у контексті.

Цікаво, що короткі форми імен у польській та українській мовах можуть відповідати різним повним іменам. Так, польське ім'я *Ola* є скороченою версією від *Aleksandra*, тоді як в українській мові *Оля* – це форма від *Ольга*. Подібні міжмовні розбіжності можуть призводити до непорозумінь у комунікації, якщо не пояснити їх студентам на заняттях.

Полякам, які вивчають українську мову, також варто знати про регіональні особливості функціонування українських власних імен. Наприклад, скороченою формою імені *Олександра* на сході України буде *Саша,* рідше – *Шура,* а на заході – *Леся, Сяня*. До речі, *Леся* може також функціонувати як окреме ім'я, так і як варіант імені *Олеся,* рідше – *Лариса.* Такі імена, як чол.: *Анатолій, Артем, Борис, Геннадій, Гліб, Григорій, Денис, Ілля, Кирило, Леонід, Сергій*; жін.: *Алла, Анжела, Зоя, Валентина, Варвара, Жанна, Єлизавета, Клавдія, Лариса, Лідія, Людмила, Марина, Неля, Ніна, Поліна, Рая, Рима, Світлана, Таїсія, Тамара* більш частотні на сході України, ніж на заході. Натомість у західних

регіонах України типові імена чол.: *Остап, Орест, Тарас;* жін.: *Іванна, Богдана, Стефанія, Христина.* Це свідчить про багатство української антропонімії та її варіативність залежно від регіональних традицій.

Цінними для польських студентів є і коментарі щодо функціонування різних варіантів імен. Ідеться як про графічні та морфологічні особливості (чол.: *В'ячеслав – Вячеслав, Зіновій – Зеновій*; жін.: *Ганна – Анна, Ірина – Ярина – Орина, Наталя – Наталія*), так і про різницю між світською та церковною формами імені, наприклад: *Євген – Євгеній, Назар – Назарій, Сергій* [serˈfiij] – *Сергій* [ˈserfiij], *Дар'я – Дарія*.

Засвоєнню згаданих особливостей сприятимуть:

- ***вправи на зіставлення***: студенти співвідносять короткі форми з можливими повними варіантами (наприклад, *Kasia → Katarzyna / Kazimiera, Леся → Олександра, Олеся, Лариса*);
- ***контекстуальні завдання***: використання імен у діалогах, щоб показати, як та сама форма може вживатися для окреслення осіб із різними іменами;
- ***порівняльні таблиці***: зіставлення польських та українських коротких форм імен, що мають різні повні відповідники (*Ola ↔ Aleksandra / Оля ↔ Ольга*);
- ***регіональні карти імен***: ознайомлення студентів із варіативністю скорочених чи пестливих форм імен залежно від регіону (*Саша, Шура, Леся; Ірочка, Іринка, Іруся*).

Особливої уваги заслуговує поняття «старіння» імен у різних культурах. Імена, які ще кілька десятиліть тому були популярними, можуть втрачати актуальність у сучасному вжитку. Так, у Польщі ім'я *Irena* сьогодні сприймається як «старше», асоціюється з жінками похилого віку, тоді як в Україні воно й надалі активно використовується для називання новонароджених. Подібну ситуацію спостерігаємо з іменем *Мартин*: в українській культурі воно вважається архаїчним, тоді як польський відповідник *Marcin* є продуктивним і залишається поширеним серед дітей і молоді. Щодо імені Галина, то воно асоціюється з поколінням 1950–1970-х років в Україні і майже не дається дітям. І в Польщі *Halina* має «старший» відтінок і рідко трапляється серед молоді. Ім'я *Стефанія* в Україні вважається архаїчним, натомість у Польщі *Stefania* переживає певне «відродження» завдяки моді на старі імена. Ім'я *Євген* залишається поширеним в Україні, тоді як польське *Eugeniusz* має виразний «давній» відтінок і майже не використовується для називання немовлят.

Для викладання польської та української мов як іноземних важливо враховувати культурні асоціації, пояснюючи студентам, що те саме ім'я може мати різний «віковий статус» у різних культурах, і соціолінгвістичний контекст (ідеться про роль імен у відображенні історичних тенденцій, моди та змін у культурі). Уважаємо за доцільне пропонувати студентам завдання на класифікацію імен за «поколіннями» (молодіжні, нейтральні, архаїчні), зіставляючи українські та польські приклади, а також здійснення міжкультурних порівнянь, що демонструють залежність «старіння» імен від культурних норм, моди й соціальних асоціацій.

Говорячи про власні імена людей у польській та українській культурах, не можемо оминути питання кличного відмінка. В обох мовах нормативною є його функціональність, проте спостерігаються різні тенденції в сучасному мовному вжитку.

У польській мові намітилася тенденція до занепадання кличного відмінка, особливо в писемній неформальній комунікації. Так, приватне повідомлення в соціальних мережах зі звертанням у формі кличного відмінка на зразок *Marku, Piotrku, Darku* пересічні поляки сприймають як неприродне й надмірно офіційне. Крім того, екзаменатори на сертифікаційних іспитах із польської мови зазначають, що використання форм називного відмінка замість кличного сьогодні не розглядається як помилка.

В українській мовній традиції позиція кличного відмінка залишається доволі сильною. Звертання у формі кличного відмінка є природним і нормативним як у писемному, так і в усному мовленні. Використання називного відмінка замість кличного (*Максим, Петро, Марина*) у звертанні може сприйматися в українськомовному середовищі як стилістично невмотивоване або навіть як порушення мовного етикету.

Інтерес у студентів, які вивчають польську / українську мову як іноземну, можуть викликати завдання, пов'язані з дослідженням моди на імена в обох культурах. Це може включати:

– аналіз причин популярності тих чи інших форм імен у різні історичні періоди;

– створення анкет і питальників щодо практики вибору імен, їхньої частотності та асоціацій, які вони викликають у носіїв мови;

– порівняння тенденцій у польській та українській антропонімії,

виявлення спільних і відмінних рис;

– дослідження соціальних, культурних і релігійних чинників, що впливають на вибір імен. Такі завдання не лише поглиблюють знання студентів про мову та культуру народу, мову якого вони вивчають, але й формують навички здійснення наукових досліджень, розвивають критичне мислення та посилюють мотивацію до навчання.

Важливим напрямом роботи може стати також вивчення правил перекладу власних імен у різних дискурсах. Так, у художньому тексті перекладач може зберігати автентичну форму імені, щоб передати культурний колорит, тоді як у публіцистиці чи офіційних документах важливо дотримуватися усталених норм транслітерації. У релігійному дискурсі часто використовуються церковні варіанти імен (наприклад, *Даниїл* замість *Данило*), натомість у побутовому спілкуванні переважають сучасні світські форми. Порівняння цих практик у польській та українській мовах допоможе студентам зрозуміти, як соціальний контекст впливає на вибір мовних засобів, а також навчить їх критично ставитися до перекладацьких рішень. Це завдання сприятиме розвитку міжкультурної компетентності, адже імена є важливим маркером ідентичності та культурної належності.

Висновки

Робота з власними іменами у викладанні польської та української мов як іноземних має комплексний характер, що поєднує лінгвістичний і культурно-комунікативний виміри. Власні імена постають не лише номінативними одиницями, а й маркерами культурної ідентичності, соціальної належності та міжособистісної взаємодії.

Порівняльний аналіз польських та українських антропонімів засвідчує, що:

- навіть імена зі спільним походженням і схожою графічною формою можуть відрізнятися у вимові, наголосі та морфологічній репрезентації;
- скорочені та пестливі форми імен мають різні моделі утворення й емоційне забарвлення, що може призводити до непорозумінь у міжкультурному спілкуванні;
- окремі імена демонструють феномен «старіння» у різних культурах, набуваючи різного соціолінгвістичного статусу залежно від поколіннєвих асоціацій;

• міжмовні омонімічні збіги (напр., *Таня – tania*) можуть створювати конфліктогенні ситуації, що потребує спеціального дидактичного опрацювання;

• у польській мові спостерігається тенденція до занепаду кличного відмінка, особливо в неформальній писемній комунікації, тоді як в українській традиції він зберігає сильні позиції й залишається нормативним елементом мовного етикету.

З огляду на це викладачам варто: а) вводити вправи на відпрацювання артикуляції та наголошування імен; б) пояснювати культурні наслідки неправильної вимови імен, що може бути сприйнята як неуважність чи неповага; в) систематично працювати зі скороченими та пестливими формами власних імен, демонструючи їх багатозначність і варіативність; г) враховувати регіональні особливості функціонування імен в польській і українській культурах; ґ) звертати увагу на різний статус кличного відмінка, пояснюючи студентам його обов'язковість в українській мові та тенденцію до занепаду в польській; д) використовувати порівняльні таблиці, контекстуальні завдання та рольові ігри для формування міжкультурної компетентності студентів; є) пропонувати завдання з дослідження моди на імена в польській та українській культурах, що передбачають аналіз причин їхньої популярності, соціальні й культурні чинники вибору, а також асоціації, які ці імена викликають у носіїв мови; е) приділяти увагу правилам перекладу власних імен у різних дискурсах, показуючи студентам, як контекст впливає на вибір форми імені та його культурне сприйняття.

Отже, робота з власними іменами у викладанні польської та української мов як іноземних сприяє не лише засвоєнню фонетичних і морфологічних норм, а й формуванню толерантності, взаємоповаги та міжкультурної чутливості. Це робить антропонімію важливим дидактичним ресурсом, що забезпечує ефективність навчання та поглиблює міжкультурний діалог.

ЛІТЕРАТУРА

1. **Вербич,** С. О. (1997). *Антропонімія як джерело мовно-історичної інформації. Матеріали Міжнародної славістичної конференції пам'яті проф. К. Тарановського* (с. 112–118). Київ: Інститут української мови НАН України. 2. **Вербич,** С. О. (2011). *Українська ономастична лексикографія: стан і перспективи. Мовознавство, 2,* 45–52. 3. **Желєзняк**, І. М. (2011). *Слов'янська антропоніміка: вибрані статті*. Київ:

Кий. 4. **Ісат**, Ю. А. (2005). *Чоловічі та жіночі імена: Походження, значення, вибір*. Донецьк: ТОВ ВКФ «БАО». 5. **Карнегі**, Д. (2017). *Як здобувати друзів і впливати на людей*. Київ: Видавництво «КМ-Букс». 6. **Скрипник**, Л. Г., & Дзятківська, Н. П. (1996). *Власні імена людей: словник-довідник* (В. М. Русанівський, ред.). Київ: Наукова думка. 7. **Соприкіна**, В. Д. (2018). Історія і сучасний стан дослідження української антропонімії (стислий огляд). *Лінгвістичні дослідження, 48,* 120–128. 8. **Супрун,** О. Д. (2009). *Антропонімія українців: історія та сучасність*. Київ: Видавничий дім «КМ Академія». 9. **Malec**, M. (2001). *Imię w polskiej antroponimii i kulturze*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe DWN. 10. **Malec,** M. (1994). *Imiona chrześcijańskie w kulturze polskiej*. Kraków: Universitas. 11. **Małolepsza**, M., & Szymkiewicz, A. (2022). *Hurra! Po Polsku 1 (A1)*. wyd. II. Kraków: Prolog. 12. **Rymut,** K. (1995). *Słownik imion współcześnie w Polsce używanych* (VIII). Kraków: Instytut Języka Polskiego PAN.

REFERENCE

1. **Verbych**, S. O. (1997). Antroponimiia yak dzherelo movno-istorychnoi informatsii [Anthroponymy as a Source of Linguistic and Historical Information]. *Materialy Mizhnarodnoi slavistychnoi konferentsii pamiati prof. K. Taranovskoho – Proceedings of the International Slavic Conference in Memory of Professor K. Taranovsky* (pp. 112–118). Kyiv: Instytut ukrainskoi movy NAN Ukrainy [in Ukrainian]. 2. **Verbych**, S. O. (2011). Ukrainska onomastychna leksykohrafiia: stan i perspektyvy *[*Ukrainian Onomastic Lexicography: State and Prospects*]*. *Movoznavstvo – Linguistics, 2,* 45–52 [in Ukrainian]. 3. **Zheliezniak**, I. M. (2011). *Slovianska antroponimika: vybrani statti [Slavic Anthroponymy: Selected Articles]*. Kyiv: Kyi [in Ukrainian]. 4. **Isat**, Yu. A. (2005). *Cholovichi ta zhinochi imena: Pokhodzhennia, znachennia, vybir [Male and Female Names: Origin, Meaning, Choice]*. Donetsk: TOV VKF «BAO» [in Ukrainian]. 5. **Karnehi**, D. (2017). *Yak zdobuvaty druziv i vplyvaty na liudei [How to Win Friends and Influence People]*. Kyiv: Vydavnytstvo «KM-Buks» [in Ukrainian]. 6. **Skrypnyk**, L. H., & Dziatkivska, N. P. (1996). *Vlasni imena liudei: slovnyk-dovidnyk [Personal Names: a Reference Dictionary]* (V. M. Rusanivskyi, red.). Kyiv: Naukova dumka [in Ukrainian]. 7. **Soprykina**, V. D. (2018). Istoriia i suchasnyi stan doslidzhennia ukrainskoi antroponimii (styslyi ohliad) [The History and Current State of Research on Ukrainian Anthroponymy (A Concise Overview)]. *Linhvistychni doslidzhennia – Linguistic Research, 48,* 120–128 [in Ukrainian]. 8. **Suprun**, O. D. (2009). *Antroponimiia ukraintsiv: istoriia ta suchasnist [Anthroponymy of Ukrainians: History and Modernity.* Kyiv: Vydavnychyi dim «KM Akademiia» [in Ukrainian]. 9. **Malec**, M. (2001). *Imię w polskiej antroponimii i kulturze*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe DWN [in Polish]. 10. **Malec,** M. (1994). *Imiona chrześcijańskie w kulturze polskiej*. Kraków: Universitas [in Polish]. 11. **Małolepsza**, M., & Szymkiewicz, A. (2022). *Hurra! Po Polsku 1 (A1)*. wyd. II. Kraków: Prolog [in Polish]. 12. **Rymut,** K. (1995). *Słownik imion współcześnie w Polsce używanych*. Kraków: Instytut Języka Polskiego PAN [in Polish].

Шкіцька Ірина Юріївна – доктор філологічних наук, професор, професор кафедри інформаційної та соціокультурної діяльності, Західноукраїнський національний університет; вул. Львівська, 11, м. Тернопіль, 46009, Україна.

E-mail: i.shkitska@gmail.com

http://orcid.org/0000-0002-0252-8111

Shkitska, Iryna – Doctor of Science in Philology, Full Professor, Professor at the Department of Information and Sociocultural Activity, West Ukrainian National University; 11 Lvivska st., Ternopil, 46009, Ukraine.

Дата першого надходження статті до видання – 23 березня 2026 р.
Дата прийняття статті до друку після рецензування – 20 квітня 2026 р.
Дата публікації статті у виданні – 25 квітня 2026 р.

CITATION

ДСТУ 8302:2015: Шкіцька І. Ю. Порівняльна характеристика польських і українських власних імен: лінгводидактичний аспект. Лінгвістичні дослідження: зб. наук. пр. Харків. нац. пед. ун-ту імені Г. С. Сковороди / гол. ред. Н. В. Піддубна. Харків, 2026. Вип. 64. С. 164–180. DOI: https://doi.org/10.34142/23127546.2026.64.12

APA: Шкіцька, І. Ю. (2026). Порівняльна характеристика польських і українських власних імен: лінгводидактичний аспект. *Лінгвістичні дослідження, 64,* 164–180. DOI: https://doi.org/10.34142/23127546.2026.64.12